

PROTOKÓŁ
z otwartego posiedzenia plenarnego
Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN
w dniu 24 września 2019 r. o godz. 11.00 w Ministerstwie Środowiska, w sali 163

Obecni:

Członkowie Komitetu: Krzysztof GALOS, Wiesław KOZIOŁ, Joanna KULCZYCKA, Aleksander LIPIŃSKI, Stanisław MIKULSKI, Eugeniusz MOKRZYCKI, Marek NIEĆ, Adam PIESTRZYŃSKI, Barbara RADWANEK-BAK, Jan STEFANOWICZ, Krzysztof SZAMAŁEK, Barbara TORA, Ryszard UBERMAN, Stanisław NAGY, Piotr WOJTACHA

Inne zgłoszone osoby: Paweł ALEKSANDROWSKI, Iwona AUGUSTYNIAK, Wojciech BROCHWICZ-LEWIŃSKI, Wojciech CIĘŻKOWSKI, Hubert CZERW, Piotr GAŁKOWSKI, Marek JAROSIŃSKI, Krzysztof JAWOROWSKI, Jarosław KAMYK, Henryk KARAŚ, Paweł KARNKOWSKI, Beata KEPIŃSKA, Mariusz KRZAK, Grzegorz MACHOWSKI, Mirosław MALISZEWSKI, Sławomir MAZUREK, Włodzimierz MIZERSKI, Adam POSTAWA, Robert ROSTKOWSKI, Michał SOKOŁOWSKI, Rafał SZKOP, Marcin SZUFLICKI, Tomasz URYCH, Stanisław WOŁKOWICZ, Adam WÓJCICKI, Agnieszka WÓJCIK, Tomasz WÓJCIK, Małgorzata WOŹNICKA

Osoby z Ministerstwa Środowiska: Piotr DZIADZIO, Sebastian BARANOWSKI, Marcin BIELEWSKI, Magdalena BYLIŃSKA, Monika CHRYPLEWICZ-KALWA, Agnieszka CHYLIŃSKA-MACIOS, Barbara GAŚECKA, Alina JASIŃSKA, Piotr KROPIŃSKI, Marta KRUPA, Jolanta MAJ, Piotr NOWAK, Michał NOWOSIELSKI, Katarzyna OFMAN, Tomasz RYBA, Jagoda SIENKIEWICZ, Agnieszka STERNICKA, Paula SZAST, Marcin WOJAS, Małgorzata ŻUROWSKA

Plan posiedzenia:

1. Otwarcie posiedzenia – przewodniczący Komitetu, prof. Eugeniusz Mokrzycki.
2. Słowo wstępne – Główny Geolog Kraju, dr Piotr Dziadzio.
3. Prezentacja diagnozy i propozycji działań:
 - w zakresie Obszaru I – Umiejscowienie geologii, gospodarowania górotworem i gospodarowania surowcami w strukturze administracji państwowej – dr Sławomir Mazurek,
 - w zakresie Obszaru II – Dostosowanie przepisów prawa do obecnych i przyszłych potrzeb działalności geologicznej i górniczej – prof. Krzysztof Szamałek,
 - w zakresie Obszaru III – Określenie, z wykorzystaniem sprawdzonych w praktyce wzorów zagranicznych, miejsca i roli państwowej służby geologicznej, mechanizmów jej finansowania oraz nadzoru nad wykorzystaniem jej zadań – prof. Tadeusz Peryt i dr hab. Stanisław Wołkowicz,
 - w zakresie Obszaru IV – Spójne umiejscowienie powyższych kwestii w ramowym dokumencie strategicznym – Polityce Surowcowej Państwa – dr hab. Krzysztof Galos,
 - Przyszła agenda badawcza Program Horyzont Europa w obszarze geologii i górnictwa i surowców – mgr inż. Henryk Karaś i dr hab. Joanna Kulczycka.

4. Wstępne stanowisko Głównego Geologa Kraju w zakresie prezentowanej problematyki – dr Piotr Dziadzio.
5. Dyskusja.
6. Zakończenie obrad.

Ad. 1. Otwarcie posiedzenia

Posiedzenie plenarne Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN otworzył jego przewodniczący – prof. Eugeniusz Mokrzycki, witając Głównego Geologa Kraju – dr. Piotra Dziadzio oraz Jego współpracowników, osoby przybyłe zainteresowane problematyką posiedzenia oraz członków Komitetu. Następnie w formie skrótowej przybliżył działania, które doprowadziły do dzisiejszego otwartego posiedzenia plenarnego Komitetu:

- wystosowanie Apelu w czerwcu br. przez seniorów polskiej geologii i górnictwa,
- podjęcie Apelu (Prezydium Komitetu 25 czerwca br.) przez Komitet Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN,
- sygnowanie Apelu przez ponad 50. sygnatariuszy,
- spotkanie grupy inicjatywnej 18 lipca br. i podział zadań na obszary tematyczne oraz wyznaczenie ich moderatorów,
- spotkanie moderatorów obszarów z nowo wybranym Głównym Geologiem Kraju w dniu 8 sierpnia br. i propozycja posiedzenia plenarnego Komitetu w Ministerstwie Środowiska w dniu 24 września br.,
- dalsze prace koncepcyjne w poszczególnych obszarach mające na celu propozycje, które zostaną zaprezentowane na dzisiejszym posiedzeniu.

Ponadto poinformował zebranych, że dalszemu posiedzeniu przewodniczył będzie prof. Marek Nieć – wiceprzewodniczący Komitetu. Następnie poprosił o zabranie głosu Głównego Geologa Kraju – dr. Piotra Dziadzio, Gospodarza dzisiejszego spotkania.

Ad. 2. Słowo wstępne – Główny Geolog Kraju, dr Piotr Dziadzio

Główny Geolog Kraju – dr P. Dziadzio przywitał zebranych, przybyłych na dzisiejsze spotkanie. W formie skrótowej omówił 5 obszarów tematycznych, które będą prezentowane na dzisiejszym spotkaniu. Na zakończenie swojego wystąpienia przywitał również prelegentów poszczególnych obszarów tematycznych i oddał głos prof. M. Nieciowi.

Ad. 3. Prezentacja diagnozy i propozycji działań:

– w zakresie Obszaru I – Umiejscowienie geologii, gospodarowania górotworem i gospodarowania surowcami w strukturze administracji państwowej

- Prezentację tę przedstawił dr Sławomir Mazurek; ujmowała ona:
- powiązanie bezpośrednie i pośrednie „geologii” z ustawą o działach administracji rządowej,
 - uwarunkowania najważniejszych dokumentów strategicznych państwa (Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Polityka Energetyczna Polski, Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030),
 - administrację geologiczną, otoczenie prawne geologii i górnictwa,
 - wybrane mankamenty funkcjonowania otoczenia prawnego geologii i administracji geologicznej oraz współpracy międzynarodowej,

- propozycje naprawy stanu – założenia do optymalizacji funkcjonowania geologii w Polsce,
- niektóre możliwe scenariusze rozwiązań systemowych (status quo, relokacja, superresort, regulator).

– w zakresie Obszaru II – Dostosowanie przepisów prawa do obecnych i przyszłych potrzeb działalności geologicznej i górniczej

Prezentację tę przedstawił prof. Krzysztof Szamałek; obejmowała ona:

- powody konieczności zasadniczej zmiany prawa; z teorii do praktyki, z praktyki do teorii,
- stanowiska i opinie Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN,
- kierunek reformy: kolejna nowelizacja, nowa ustawa, pozostawienie tak jak jest, ustawa o charakterze kodeksu,
- zakres przedmiotowej nowej ustawy – kodeks?, zasadniczy postulowany kierunek zmian,
- konieczność stworzenia nowej siatki pojęciowej (definicji ustawowych),
- nowe narzędzia – koncesje, zezwolenia, zgłoszenia,
- racjonalizację zadań,
- warunki wykonania prac i robót geologicznych,
- kwalifikacje w geologii i górnictwie,
- ochronę złóż kopalin, racjonalną gospodarkę złożami kopalin,
- informację geologiczną, próbki geologiczne, dokumentacje, projekty,
- instrumenty ekonomiczno-prawne (w tym opłaty i podatki),
- nadzór geologiczno-górnictwo, eksploatacja – ruch zakładu górniczego.

– w zakresie Obszaru III – Określenie, z wykorzystaniem sprawdzonych w praktyce wzorów zagranicznych, miejsca i roli państwowej służby geologicznej, mechanizmów jej finansowania oraz nadzoru nad wykorzystaniem jej zadań

Prezentację tę przedstawił dr hab. Stanisław Wołkowicz; obejmowała ona następujące zagadnienia:

- zasady działania państwowej służby geologicznej,
- zadania (misja) Państwowego Instytutu Geologicznego jako Państwowej Służby Geologicznej,
- finansowanie Państwowej Służby Geologicznej,
- historia powołania Państwowego Instytutu Geologicznego,
- deklaracja hanowerska (1993 r.) – misja służby geologicznej w różnych krajach świata,
- główne obszary działalności europejskich służb geologicznych w 2017 r.

– w zakresie Obszaru IV – Spójne umiejscowienie powyższych kwestii w ramowym dokumencie strategicznym – Polityce Surowcowej Państwa

Prezentację tę przedstawił dyrektor Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN – dr hab. Krzysztof Galos; obejmowała ona następujące problemy:

- obecny projekt Polityki Surowcowej Państwa (PSP),
- działania Komitetu Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN (KZGSM PAN) na rzecz przygotowania PSP,
- stanowisko KZGSM PAN w sprawie kierunków (PSP) (04.10.2016),

- proponowany główny cel PSP,
 - proponowane cele dodatkowe i uzupełniające PSP
 - proponowany przedmiot PSP,
 - diagnoza stanu (dotychczasowy projekt PSP), wstępne określenie kierunków działań,
 - ramy instytucjonalne PSP,
 - postulat utworzenia Państwowej Rady Geologicznej,
 - rezultaty wdrażania PSP i wskaźniki jej realizacji,
 - proces ponownych konsultacji społecznych i uzgodnień PSP.
- **Przyszła agenda badawcza Program Horyzont Europa w obszarze geologii i górnictwa i surowców**

Prezentację tę przedstawił mgr inż. Henryk Karaś; obejmowała ona:

- UE: dostęp do surowców jest jednym z warunków przetrwania w globalnej gospodarce,
- miejsce surowców mineralnych w programach innowacyjnych UE (od FP4 do FP7),
- Europejską Platformę Technologiczną ds. Zrównoważonych Surowców Mineralnych (FTP SMR),
- aktywność górnictwa metali według regionów od 1850 r. (spadek znaczenia Europy),
- działania UE w realizacji programu RMI (2008–2020),
- przykłady wykorzystania metali w przyszłych technologiach niskoemisyjnych,
- surowce mineralne w UE – koordynacja w latach 2000–2020,
- filary programu H2020 (2014–2020),
- strategię UE w surowcach mineralnych i priorytety KE (2015–2019),
- EIT Raw Materials,
- program innowacyjny Horizon Europe (2021–2027), planowany budżet,
- misje w zakresie badań naukowych i innowacji (zdrowe oceany, przystosowanie się do zmian klimatu, rak, stan gleby oraz żywność, inteligentne miasta),
- nowe podejście do partnerów europejskich.

Ad. 4. Wstępne stanowisko Głównego Geologa Kraju w zakresie prezentowanej problematyki

Po przedstawieniu prezentacji prof. M. Nieć poprosił Głównego Geologa Kraju – dr. P. Dziadzio o zabranie głosu. Dr P. Dziadzio w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na trzy zagadnienia: Prawo geologiczne i górnicze (PGiG), Polityka Surowcowa Państwa (PSP) oraz Państwowy Instytut Geologiczny (PIG) – model funkcjonowania państwowej służby geologicznej. W przypadku PGiG – ze względu na jego wielopoziomowość, znaczne skomplikowanie i obecne wymogi, występuje konieczność jego zmiany. Jeśli chodzi o PSP, to Główny Geolog Kraju stwierdził że:

- nastąpi weryfikacja i zmiana priorytetów PSP, np. zadbanie o przyszłe źródła dostaw surowców,
- PSP powinna określać nie tylko potrzeby z punktu widzenia surowców, które są do dyspozycji obecnie, ale też kierunków ich dostaw w przyszłości,
- PSP powinna mieć określone horyzonty czasowe: 2025, 2030, 2040, 2050,
- w PSP należy również uwzględnić surowce wtórne i odzysk kluczowych pierwiastków z odpadów oraz potraktować to jako surowce własne.

W przypadku PIG jako Państwowej Służby Geologicznej dr P. Dziadzio podkreślił że:

- zadania państwowej służby geologicznej (psg) powinny być zdefiniowane przez państwo,
- powinien powstać nowy model PIG łączący funkcję psg i jednostki B+R, ale to wymaga jeszcze dyskusji i kompromisu ze strony PIG i państwa.

Ad. 5. Dyskusja

Po zakończeniu wystąpienia Głównego Geologa Kraju – dr. P. Dziadzio, prof. M. Nieć podkreślił, że wystąpienia dotyczyły zagadnień surowcowych oraz geologicznych; a także że ważną podstawą jest kartografia geologiczna, która łączy różne działy geologii. Istotnym problemem jest wykładnia obowiązujących przepisów, która wymaga do tego odpowiedniej wiedzy geologicznej. Następnie poprosił zebranych o dyskusję nad przedstawionymi przez prelegentów problemami.

Mgr Maciej Nowakowski w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na:

- konieczność uwzględnienia uwag przedsiębiorców w sprawie Prawa geologicznego i górniczego (PGiG),
- konieczność bezwzględnej nowelizacji PGiG,
- uregulowanie prawa dostępu do informacji geologicznej.

Prof. Marek Nieć w odpowiedzi stwierdził, że zmiany PGiG powinny być zaproponowane przez praktyków – geologów i górników, a dopiero potem powinni się włączyć prawnicy; przypomniał, że jest opracowana przez KZK cztery lata temu lista bieżących zagadnień w kierunku nowelizacji PGiG.

Mec. Jan Stefanowicz w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na:

- nadchodzące wybory i związaną z tym zmianę rządu, przy braku jasno zarysowanych planów w zakresie omawianej problematyki,
- rozwiązania w zakresie strategii zarządzania – strategia zarządzania zintegrowanego,
- wdrażanie narzędzi związanych z finansowaniem zadań w tym obszarze,
- Politykę Surowcową Państwa, która powinna być na poziomie drugim (strategia zarządzania) lub trzecim jako akt wykonawczy do strategii,
- sprawy finansowania: fundusze pozabudżetowe celowe i budżetowe bieżące oraz fundusze celowe np. nowy Fundusz Zabezpieczenia Surowcowego,
- to, że nowe proponowane agendy powinny mieć odpowiednie kompetencje w relacji do odpowiednich działów administracji państwowej,
- to, że PIG powinien mieć odpowiednie umiejscowienie jako służba geologiczna z odpowiednim organem nadzorczym.

Mgr Henryk Karaś zwrócił uwagę na:

- konieczność skonkretyzowania PSP,
- likwidację samodzielności oddziałów PIG, a tym samym likwidację współpracy z samorządami.

Prof. Marek Nieć stwierdził, że należy:

- powrócić do doświadczeń dawnych (CUG – Centralny Urząd Geologii, przedwojenny PIG),
- utworzyć nowy fundusz na wzór dawnego Funduszu Finansowania Prac Geologicznych,
- powołać Radę Geologiczną, która ustali kierunek badań geologicznych.

Prof. Marek Jarosiński zwrócił się z propozycją ustrukturyzowania dalszych działań przez powołanie praktyków i naukowców z PIG.

Dr hab. Krzysztof Galos w odpowiedzi stwierdził, że obecnie działania w tym zakresie prowadzone są przez: środowisko ochotników, Komitet Zrównoważonej Gospodarki Surowcami Mineralnymi PAN, a także przez właśnie powoływany Zespół Doradczy przy Głównym Geologu Kraju.

Prof. Marek Nieć również stwierdził, że nie należy już rozszerzać zespołu; środowisko musi opracować kierunki dalszych działań w zakresie szeroko pojętej geologii.

Mgr Mirosław Maliszewski zwrócił uwagę na szczyptywanie się bardzo dobrych pod względem jakości złóż kopalin mineralnych i powstawanie obecnie dużych ilości odpadów, które stanowią potencjalne złoża antropogeniczne.

Prof. Marek Nieć podkreślił znaczenie złóż antropogenicznych dla przyszłej gospodarki surowcami mineralnymi oraz potrzebę wspierania nowych technologii dla złóż pierwotnych.

Mgr Michał Sokołowski zwrócił uwagę na:

- problem informacji geologicznej (jaki model docelowy zarządzania tą informacją?),
- konieczność wprowadzania nowoczesnych technologii,
- konieczność digitalizacji dokumentów geologicznych (jesteśmy pod tym względem w ogonie państw europejskich); większość dokumentów jest na poziomie analogowym.

Prof. Marek Nieć podkreślił, że:

- pierwotna (analogowa) technika w wielu przypadkach jest niezastąpiona,
- płatna powinna być informacja geologiczna, która dotyczy danego obszaru górniczego, inna informacja geologiczna powinna być bezpłatna.

Mgr Maciej Nowakowski zwrócił uwagę, że geolog nie patrzy na wykorzystanie całości zasobów, ale tylko na to, co należy wykorzystać; to powinno być uwzględnione w odpłatnościach za informację geologiczną.

Prof. Marek Nieć w odpowiedzi stwierdził, że informacja geologiczna ogólna powinna być ogólnie dostępna.

Prof. Barbara Tora zwróciła uwagę na konieczność lobbowania za środkami unijnymi w zakresie surowców mineralnych oraz włączenie się do Horizon Europe.

Prof. Marek Nieć stwierdził, że polska geologia może pochwalić się znakomitymi odkryciami geologicznymi złóż kopalin mineralnych w kraju, jak również poza granicami kraju, ponadto obecnie nie potrafimy wykorzystać naszych absolwentów pracujących w różnych krajach świata.

Dr hab. Stanisław Wołkowicz podkreślił współpracę z krajami afrykańskimi w zakresie surowców mineralnych; ponadto podkreślił, że PIG ma świadomość potrzeby zmian.

Dr Piotr Dziadzio jeszcze raz zaznaczył, że:

- kierunki międzynarodowe w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi będą uwzględnione w Polityce Surowcowej Państwa, nawet w długim horyzoncie czasowym,
- istotne znaczenie mają złoża antropogeniczne oraz gospodarka o obiegu zamkniętym (*circular economy*).

Ad. 6. Zakończenie obrad

Z powodu braku dalszych głosów przewodniczący posiedzenia – prof. Marek Nieć zakończył je, życząc obecnym szczęśliwego powrotu do domu.

Protokołował
Prof. dr hab. inż. Eugeniusz Mokrzycki
Przewodniczący KZGSM